

НАЗИВИ ЗА ОДЕЛО У КОНТЕКСТУ КОНТАКТНЕ ЛИНГВИСТИКЕ

Сажетак: Језици у контакту и језичка интерференција су комплексни феномени јер су повезани с додирима и преплитањима култура и цивилизација, тако да те релације нису само лингвистички условљене. Као пример језичке интерференције, која је резултат вековних културних додира српског народа са блиским јужнословенским и суседним несловенским народима и контаката са оријенталном културом преко Турака, представимо називе за *одело* у говорима призренско-тимочке говорне зоне. Лексеме којима се у општем значењу денотира „све што се у једној прилици носи преко рубља, све чиме се покрива тело“ преузете су из Упитника за лексички том *Српског дијалектолошког атласа* и упоређене са стањем у речницима ове дијалекатске области. Етимологија чланова синонимског реда са дијалекатском доминантом *одело* (*одело, облекло, дреје, аљине, теше, пљачке, цопке, цоле, роба*) показује да у југоисточним крајевима српског језичког простора паралелно са домаћим лексичким јединицама фигурирају и позајмљенице (у великој мери из турског и албанског језика, ређе македонског и румунског) и да се интерференција најјаче остварује у пограничним областима. Циљ рада је праћење поменути лексике у пунковима призренско-тимочке говорне области и сагледавање међусобних утицаја суседних говора и језика на основу етимолошке и лингвогеографске анализе. Ово је један од начина на који дијалектолошка проучавања могу допринети резултатима контактне лингвистике.

Кључне речи: контактна лингвистика, језичка интерференција, призренско-тимочка говорна зона, одело

Језици у контакту и језичка интерференција су комплексни феномени јер су повезани с додирима и преплитањима култура и цивилизација, тако да те релације нису само лингвистички условљене. Културни, политички, економски, војни контакти подразумевају паралелизам језичких контаката. У савременој лингвистици проучавању језичких контаката посвећује се велика пажња. Развила се посебна научна парадигма названа контактна линг-

¹ tanja77nis@gmail.com

вистика или лингвистика језика у контакту, која проучава процесе и резултате контактирања језика на конкретном геополитичком простору у одређеним историјским и социјалним условима општења народа или етничких група. Термином *језички контакт* означавају се узајамни утицаји између: а) дијалеката и говора једног језика; б) сродних језика; в) језика различитих по структури. У савременој лингвистици преовладава мишљење да је термин *језички контакт* метафоричан, с обзиром на чињеницу да не контактирају језици већ њихови носиоци, и да је позајмљивање туђих језичких елемената могуће само у условима међукултурне комуникације између језичких колектива или социалема. Руска литература предлаже неколико класификација језичких контаката. По подели А. Т. Бертагајева постоје две форме контаката: 1. дистална – остварује се у условима монолингвизма и реализује се само у позајмљеницама; 2) проксимална – остварује се у условима билингвизма и непосредног језичког контакта, услед чега може доћи до модификације једног од језика (према Захватаева, 2010: 167). Ова подела је оспоравана, уз предлог да мора постојати разлика између дистантних и контактних језичких веза, тј. између оних које настају услед одсуства непосредних контаката и двојезичности и оних остварених при етничким контактима носилаца језика и у присуству двојезичности. Други тип Ј. А. Жлуктенко даље разграђује у два правца: а) природни контакти, који настају у непосредном општењу носилаца различитих језика у свакодневном животу; б) искуствени контакти, који подразумевају учење страног језика. Детаљнија класификација језичких контаката заснива се на различитим карактеристикама језичког општења, и дели их у следеће категорије: 1) једнострану утицај на једном лингвистичком нивоу одређеног језика; 2) узајамну утицај на једном лингвистичком плану; 3) једнострану утицај на више лингвистичких нивоа једног језика; 4) узајамну утицај на различитим нивоима језичке структуре језика у контакту (према Захватаева, 2010: 167).

У вези са улогом коју језици имају у контактима социалема, усвојен је појам *суперстрат*, којим се означавају црте страног језика у домаћем језику. Адстратне црте су оне језичке особине које се јављају као резултати утицаја једног језика на други приликом континуираних додира суседних народа, који не воде асимилацији и стапању једног језика са другим. У одређивању типова језичких контаката уведен је појам *инстрат*, за обележавања случајева територијалног и географског контакта два језика, када територија једног социалема укључује огранке другог језичког колектива. Појмом *перстрат* именују се позајмице из области духовне културе, науке, технике (Захватаева, 2010: 168).

Мешање народа и култура на Балкану, вишевековно сучељавање словенске и османске културе, коезистенција словенских и несловенских народа условили су и лингвистичку интерференцију, која се најчешће испољава на лексичком нивоу, мада неретко захвата и остале нивое језичке структуре (фонетском, морфолошком, синтаксичком). У овом раду пратићемо промене

у домену лексичког система призренско-тимочког дијалекта, у сфери материјалне културе, на примеру конкретне тематске области – назива за одело. Иако улогу језика – лексификатора у овом говорном подручју српског језика приписујемо турском језику, лингвистичка карта показује да се језичка интерференција често испољава у пограничним областима, и остварује се у оба смера, тако да српски говори трпе утицаје албанског, бугарског, македонског, румунског и мађарског језика. Интеракција језичких система условљена је њиховим структурним разликама и манифестује се као одступање од кодификованих норми говора језика који су у контакту. Термином интерференција не означава се само процес језичких промена услед контактних утицаја, већ и његов резултат. Руски аутори интерференцију схватају као било какву промену у систему језика насталу под утицајем другог језика. Појам интерференције укључује појам лексичког позајмљивања као врсту интерференције. Ж. Багана у монографији *Контактная лингвистика: взаимодействие языков и билингвизм* прави разлику између интерференције и позајмљивања, јер је за позајмљивање довољно присуство минималног језичког контакта и није неопходна појава билингвизма. Узајамно позајмљивање, које се реализује при дистрибуцији анализираних лексема, као један од видова језичких контаката, карактеристично је за говоре у којима се користе позајмљене јединице.

С обзиром на специфичан положај српског језика и његових дијалеката у оквиру балканског језичког савеза, неминовни су упливи и утицаји из суседних језика, као и суседних дијалеката. Поред појма контактне континуума, који је у мотивисан социјалним факторима и у литератури дефинисан као трајна језичка еволуција језика у контакту и њихов дијахронијски интегритет на оси језик лексификатор – језик реципијент, фигурира и термин дијалекатски континуум, просторно детерминисан, тако да дијалектолошка проучавања умногоме доприносе резултатима контактне лингвистике.

Различити екстралингвистички и лингвистички фактори одређују интензивност процеса интерференције и доводе до формирања специфичних језичких црта. Преплитања националних култура и традиција, уплив фолклорних елемената народа који су географски блиски или су њихови додирни историјски условљени изразити су и у домену одевања. Стога ћемо као пример језичке интерференције, која је резултат вековних културних додира српског народа са блиским јужнословенским и суседним несловенским народима и контаката са оријенталном културом преко Турака, представити називе за *одело* у говорима призренско-тимочке говорне зоне. Историјски услови детерминисали су факторе социјално-културне интерференције, која је праћена одговарајућим језичким средствима и испољена лексичким елементима пренесених из једног језика у други. Чувајући функционалност матерњег језика, народ је прихватио и туђе ознаке да вербализује реалије материјалне културе, као и апстрактне појаве духовне културе.

Рад се заснива на језичком материјалу прикупљеном за потребе првог тома *Српског дијалектолошког атласа*, сређеном по списку пунктова (призренско-тимочка говорна зона заступљена је са 137 пунктова). Лексичка грађа је картографисана а затим анализирана у контексту контактне лингвистике. Истраживање смо допунили грађом из речника призренско-тимочких говора (*Тимочког дијалекатског речника* Јакше Динића; *Речника народног говора у Црној Реци* Миодрага Марковића, *Речника говора југа Србије* Момчила Златановића; *Речника говора јабланичког краја* Радмиле Жугић; *Речника села Каменице код Ниша* Властимира Јовановића, *Речника лесковачког говора* Бране Митровића, *Речника пиротског говора* Новице Живковића, *Лужничког речника* Драгослава Манића, *Црнотравског речника* Радошава Стојановића, Лексичке збирке из Призрена Димитрија Чемерицића).

Инваријантно значење „све што се носи преко рубља, све чиме се прекрива тело, одевни предмети“ на призренско-тимочком ареалу имају лексема: *одело, облекло, дреје, аљине, теше, цопке, пљачке, цоле, оружло, дроњци, руво, руба, пртуљи*. Основну категоријалну вредност не остварују све лексема у свим говорима. У неким говорним подручјима садрже диференцијалне компоненте којима сужавају перспективизацију нелексикализоване инваријанте *одећа*, спецификујући значења од идиома до идиома. Највећа разуђеност лексема присутна је на југу Србије и Косову, где је интеракција са суседним говорима најинтензивнија.

Један од начина формирања синонимских редова јесте контактна синонимија, која се испољава у паралелној употреби домаће речи и позајмљенице. У том контексту посматраћемо конституенте лексичког скупа, који стоје у парадигматском односу детерминације и међусобно граде синонимичне релације.

Номинациона јединица *одело* фреквентна је на читавом подручју призренско-тимочког дијалекта (посведочена у 25 пунктова) као једнозначна лексема којом се означавају одевни предмети уопште. Дијалекатска семантика корелира са стандардном секундарном реализацијом: „1. горња мушка одећа; 2. а. одећа уопште“ (РМС IV: 36). *Одело* је у етимолошкој вези са прасловенским глаголом **děti*, одакле *оденути*, а као девербативи појављују се именице које се односе на ношњу *одећа* и *одело*. Већ у старословенском је постојало одело са колективним значењем, где је суфикс *lo-* дошао на чисту глаголску основу *de-*. Словенску изведеницу позајмили су Румуни *odial* = *obial*, која је преко Румуније дошла до Молдавије (*o(t)hial*) (Skok I: 414). У дигиталном речнику румунског језика као регионализам је регистрована вишезначна лексема *ogheal* у примарном значењу „ћебе, јорган“. У једном од секундарних значења експлицира одело, са упутницом на словенизам *odăjdii* са значењем „свештеничка одећа, одежа“. Од истог корена је позајмљеница из бугарског језика *obiálă*, ареално ограничена на карпатску област, а означава тканину коју су сељаци или војници обавијали око ногу

уместо чарапа (буг. *обияло*) (ДРРЈ). У речнику савременог македонског језика *одело* је маркирано као дијалекатска реч, највероватније као утицај српских говора на југу. Да лексемска јединица *одело* није аутохтона на подручју призренско-тимочке говорне зоне и да је у народни говор ушла касније, сведочи податак да се паралелно са њом користе лексеме развијене од других словенских основа или унете са стране. То потврђују и дијалекатски речници из ове области, у којима није забележена.

На читавом простору распрострањени су облици изведени од основа *вук-* и *влек-* од прасл. **velk-ti*. У првом случају, вокално *l* дало је *u* најпре у презенту (**vľkq*), одакле је пренесено у инфинитив. Од корена *вук-*, са нижим превојним степеном *! > u* развили су се се поствербали *обуќло*, односно *обукло* и *обуќа*. Префиксоидна сложеница од корена *влек-* је *облќкло*, са прозодијским ликом *облќкло* (Skok III: 634). Варијанта *обукло* карактеристична је за јужне говоре испитиване зоне (Митровић, 1992: 252; Јовановић, 2004: 493; Жугић, 2005: 237; Чемериќић (Призрен)), а *облќкло* доминира у источним крајевима (Живковић, 1987: 103; Манић, 1997: 56; Динић, 2008: 490; Стојановић, 2010: 458). На Косову преовлађује облик *обуќа*, карактеристичан за косовско-метохијске говоре косовско-ресавског дијалекта (Букумирић, 2012: 373). Стање на карти поклапа се са стањем у речницима, што даје прецизну слику дистрибуције ових лексема на призренско-тимочком ареалу. У околним словенским говорима фреквентне су форме изведене од коренске морфеме *велк-*, па је у бугарском „всичко, което се облича“ означено лексемом *облќкло* (ТРБЕ), што је у лексичко-семантичком саодносима са нашим тимочко-лужничким говорима. Корелације нема на југу, јер је у македонском језику семеме „сето она што човекот го облќкува за да се заштити од надворешните влијанија или заради естетски потреби“ одговара једино лик *облќка* (ДРМЈ). Пример којим је то потврђено у дијалекту јесте употреба лексеме *облќкло* у српским пунктовима у Македонији, околина Куманова (Никуљане, Алгуња).

Високу употребну фреквентност у говорима на истоку Србије бележи именичка лексичка јединица *дреје*, која се у плуралској форми користи још и са фонетским ликовима *дрее* и *дрешке*. На Косову (околина Гњилана) има експресивну вредност у облику *древке* и на крајњем југу Србије (околина Врања) *дрешке*. У два пункта јавља се у једнини *дреша* / *дреша*. Изведеница је од основе глагола *дрети*. Од прасл. **drěti* развило се и *дерати*, што упућује на изворну семантику именице *дреша* „стара похабана хаљина“ (Skok I: 432). У тимочко-лужничким и сврљишко-заплањским говорима етимолошко значење се временом делимично десемантизовало. Истрвљене су квалитативне компоненте, а доминантни семантички елемент је развио опште значење за одећу. У тимочком говору фигурирају сингуларни облици *дреша* / *дреша* и *дрешка* (Динић, 2008: 154, 155). *Дрешка* је овде семантички изједначена са основном формом *дреша*, нема деминутивну нијансу какву бележи у Лужни-

ци, где творбени формант *-ка* конотативно обележава денотативни карактер основе, па је *дрешка* „мала дреја“, а *дреја* је у лужничком речнику дефинисана као одевни предмет (Манић, 1997: 27). Дијалекатски речници бележе чињенице које нису картографисане, нудећи другачију слику географске распооређености појединих лексичких елемената. Распрострањеност лексеме *дреје* свакако је шира у правцу север-југ од ареала који је приказан на карти и показују да се интерференција остварује између различитих типова говора истог дијалекта. Речници документују постојање лексеме, као синонима за *одећу*, у јужноморавским говорима (Митровић, 1992: 94; Златановић, 1998: 102; Јовановић, 2004: 387), тако да у овом случају можемо изузети само говоре на Косову до којих не допире. На северу се протеже до Црне Реке, где у множинској облику значи „одело, хаљине“, а у колокацијском односу са детерминатором *стојаћне* квалификује „празнично одело“. Позиционирање лексеме на југоистоку Србије можемо тумачити блиским контактом са суседним западним бугарским говорима.

Од истог је корена *дроњак* „крпа, рита“, који употребљен у плуралској форми у говорима тимочко-лужничког типа денотира одећу (пунктови у околини Пирота; Живковић, 1987: 33). У пренесеном значењу са пејоративном конотацијом *дроњак* и *дроњка* означавају одећу у говору Црне Траве. Стилистички је маркирана лексема *дроњци* са фигуративном реализацијом „одећа“ (Стојановић, 2010: 194). Од основе *др-* потиче румунска изведеница *zdreață* у значењу „поцепана одећа“ (ДРРЈ), „дроњци“ (Skok I: 437).

Семантички помак од „крпа, рита“ до хиперонима „одећа“ остварују лексеме *пртуљи* и *партали* у српским говорима у Македонији. У македонском језику фигурира *партал* у примарном значењу „крпа“ (ДРМЈ) и из северних македонских говора проширује се на говоре крајњег југа Србије, при чему се, осим лексичке, реализује и семантичка интерференција. Златановић региструје *партал*, са деминутивном вредношћу *парталче* „поцепана одећа“ (Златановић, 2008: 283). Идући од југа ка северу јужноморавске зоне, компонента 'стар, изношен' се десемантизује, па лексема *пртуљ* у лесковачком крају шири перспективизацију, денотирајући одећу уопште (Митровић, 1992: 325). Идеографска вредност 'похабан' вербализује се пејоративним творбеним формантом *-ина* у експресиву *пртуљине*, забележеном у говору Пирота (Живковић, 1987: 132). Између лексема *партал* и *пртал* постоји даља етимолошка веза. Скок одбацује тврдњу да је стрсл. *прѣтъ* стара позајмљеница из турског *pirtü* (Skok III: 58). У речнику македонског језика наведене су паралеле са турским (*partal*) и албанским језицима (*partall*), а Скок истиче постојање ове речи и у бугарском језику (Skok II: 610), што упућује на закључак да се ради о балканском турцизму. С друге стране *пртал* и његови деривати потичу од прасловенског корена **pert-* /*prtъ*/ „рубље које се пере“, које је у стсл. дало *прѣтъ* са основном семантиком „део тканине, крпа“. Као проста реч се није одржала у српском језику, али је дала читаву лексиколошку породицу.

Општа јужнословенска реч настала од основе *халъ-*, првобитно је имала аугментативну афективну вредност, јер је служила за именовање дугачког мушког или женског одевног предмета. Лексема *аљина* у књижевном језику и већини народних говора општи је назив за разне врсте мушке и женске горње одеће (РСАНУ 1: 92). У секундарној реализацији значење се спецификује и односи се на женску одећу исцела, блузу сашивену заједно са сукњом. У савременом разговорном језику ово значење наметнуло се као доминантно. Међутим, на југу Србије дешава се обрнут процес. Механизмом платисемије *аљина* шири семантичку перспективизацију, примарно означавајући одећу уопште (Стојановић, 2012: 31). Овакво значење реализује обично у форми плурала (*аљине*) (пунктови: Понор (Бабушница), Чиниглавци (Пирот); Лесница (Трговиште – Врање; Митровић, 1992: 17; Стојановић, 2012: 31), са деминутивним конотативним садржајем (*аљинке*) (пунктови: Ранилугн, Велико Ропотово (Косовска Митровица); Митровић, 1992: 17) или у збирном облику пејоративне вредности (*аљишта*) (пунктови у Македонији: Чучер, Кучевиште (Скопје), Старо Нагоричане (Куманово), Рогачево (Тетово). Код експресива је транспарентна семантичка интерференција са македонским говорима, где општој појмовној вредности одеће одговара номинативна семантичка вредност лексеме *аљишта*. У ширем контексту, остварен је јужнословенски утицај на румунски језик, где је *haină* маркирана као позајмљеница из српског или као уплив из динарских бугарских говора. И у румунском језику се примарно користи као општа реч за одевне предмете.²

Још једну словенску реч са категоријалном вредношћу 'одећа' позајмили су Румуни. Лексема *премена* мотивисана је изванјезичким факторима, променом одела, што се у семантичком садржају испољава допунском компонентом значења 'чисто, ново', а на морфолошком плану префиксацијом девербала. С таквим диференцијалним обележјем, именица *премена* улази у синонимски ред лексема са општим значењем 'одећа' у говорима источне Србије. Речници тимочко-лужничких говора дају прецизнију слику употребе овог језичког елемента него дијалекатска карта. Лексикографска одредница *премена* са семантичком дефиницијом „1. чисто рубље, преобука; 2. ново одело“ забележена је у Тимочком речнику (Динић, 2008: 652). У Лужници значењски кореспондира са секундарном реализацијом „ново одело“ (Манић, 1997: 65), а у Црној Трави са примарном „чисто рубље, преобука пресвлака“ (Стојановић, 2010: 652). У пиротском говору *премена* је чиста или празнична одећа (Живковић, 1987: 125). Префиксоидна сложенница мотивисала је настајак глаголских лексема *премени се*, *премењује се*, који имају два значењска нивоа – 1. пресвуче се у чисту одећу; 2. дотера се, пресвуче се у свечану одећу. Међудијалекатска интерференција иде у

² „Rumunsko *haină* sa i < lj dokazuje da je južnoslovenska haljina stara predturska reč“; turski *halat* nalazi se i u rumunskom, ukrajinskom i ruskom jeziku (Skok I: 653).

правцу југа и задира у сврљишко-заплањске и јужноморавске говоре (Јовановић, 2004: 253; Златановић, 2011: 380). Ширење на северу прелази границу са Румунијом. Словенска глаголска лексема **prēmēniti* ушла је у румунски језик као глагол *primeni*, који је развио полисемичну структуру са примарним значењем „променити доњи веш“ (ДРРЈ). Румунско *pri-* рефлекс је словенског *prě-* у ненаглашеном положају. Од глаголске основе изведен је апастрактум помоћу суфикса *-ealā primenealā* у значењу „промена постељине“. Семе ’чисто’ и ’ново’ као конкретизатори денотативног садржаја лексеме *времена* детерминишу и словенизме у румунском језику и условљавају творбено-семантичке модулације у језику реципијенту.

Код неколико лексема којима се у дијалекту означава одело дошло је до пресемантизације етимолошког значења. Семантички помак од првобитног „плен“ препознатљив је у појмовној вредности јединица *рухо*, *роба* / *рубa* и *пљачке*. С обзиром на то да се одећа присвајала као ратни плен, домаће *роба* и турско *рубa* (тур. и дијал. *rubā* „одећа“) имају исто крајње, германско порекло, од немачког *rauba* „грабеж“, које је у романским језицима дало *roba*. Из италијанског *roba* је дошла у турски, а преко турског у балканске језике (срп. *робa* / *рубa*, мак. *рубa*, буг. *рубa*, алб. *rubë*) (Петровић, 2012: 247). *Роба* и *рубa*, оба лика, забележени су у Трговишту, што је потврђено и у Речнику југа Србије (Златановић, 2008: 348). Лик *робa* регистрован је у Лесковцу и Црној Трави (Митровић, 1992: 342; Стојановић, 2010: 823), док лексема *рубa* захвата шири ареал, јер је налазимо и у призренском (Чемерићић) и у пиротском говору у значењу „одећа“ (Живковић, 1987: 139), што сведочи о распрострањености турске варијанте у балканској језичкој зони.

Идентичан семантички пут од „пљачка“ до „пртљаг“ имала је албанска лексема *plaçkë*. Албанизам *пљачке*, односно *пл’ач’ке* у говорима на Косову и Метохији, модификовао је полазни семантички садржај, који је у језику реципијенту добио инваријантну, општу вредност.

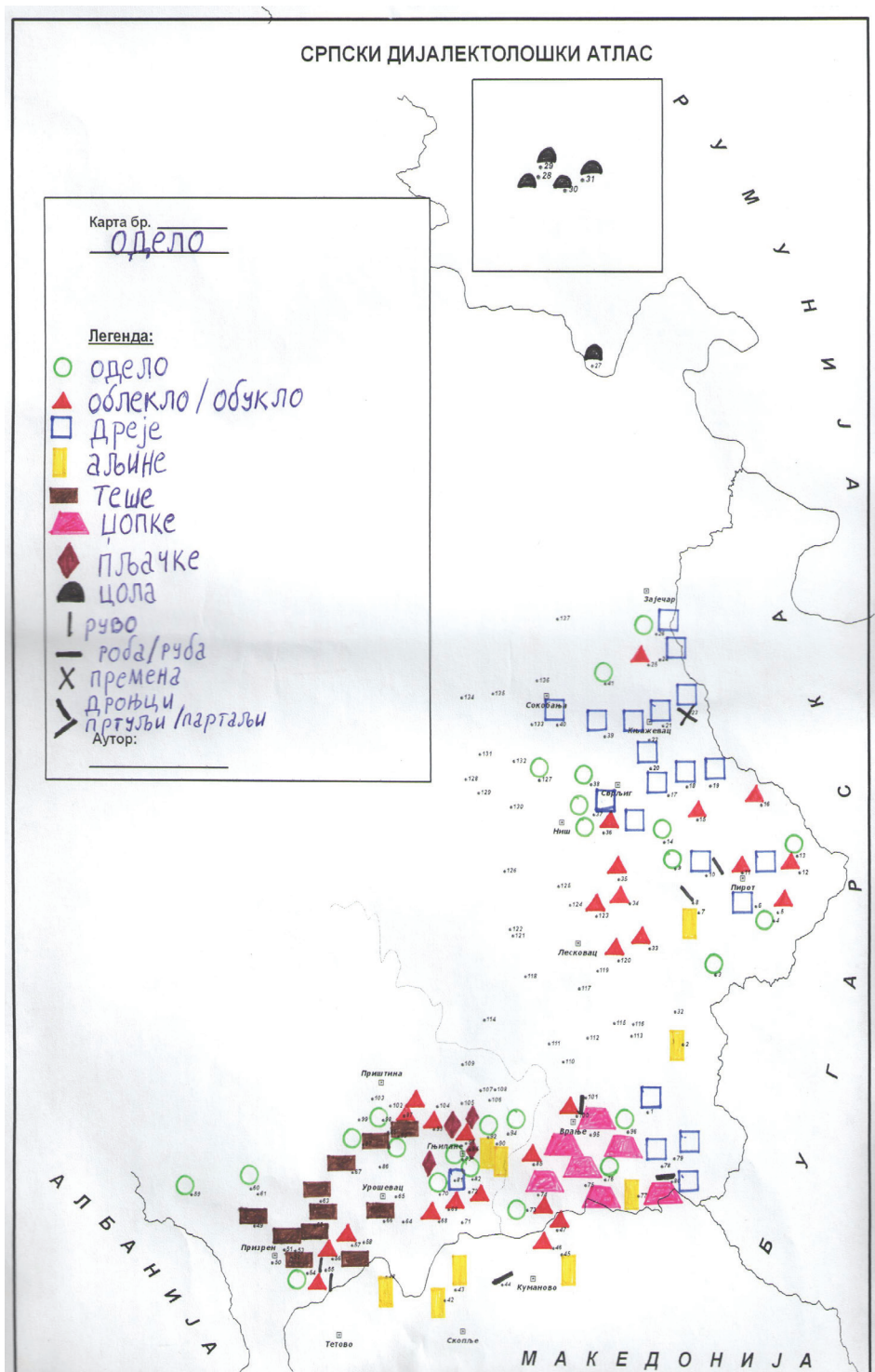
Словенска именичка лексема *рухо* (прасл. **ruho*), у овим говорима *руво*, заузима ширу територију него што је представљено на карти. Картографисани материјал показује могућу интерференцију са македонским говорима, где се *руво* синоним са *облека* и *алишта*, и што би могло да има контактнoг утицаја на говоре јужно од Призрена. Речници документују постојање ове лексеме у Црној Трави (Стојановић, 2010: 836), околини Ниша (Јовановић, 2004: 605), у јужној Србији (Златановић, 2011: 419) и јабланичком крају (Жугић, 2005: 344). Постоји извесна семантичка издиференцираност од говора до говора. На југу *руво* има две семантичке реализације „1. одећа; 2. девојачка спрема“, што се поклапа са стањем у македонском језику (ДРМЈ).

У јужноморавским говорима за денотирање одевних предмета доминира лексичка јединица турског порекла *џонка* / *џољка*. У примеру ове лексичке јединице дошло је до творбене и семантичке модификације изворне турске лексеме *џика*, *џића* „чоха“. У облику *џона* и општем значењу „одећа“

бележи је *Речник југа Србије* (Златановић, 2008: 470), где је њена деривирани варијанта *џопка* интерпретира семемом „део одеће“. Творбени формант *-ка* има партикуларни карактер. Множинска форма граматички је знак опште категоријалне вредности лексема *џопе* и *џопке* у црнотравском крају (Стојановић, 2010: 1038). У речнику говора јабланичког краја појављују се и *џопка* и *џољка* са паритативним значењем „било који одевни предмет“ и њихови експресивни облици *џољче* и *џољченце* (Жугић, 2005: 447). У Лесковцу су *џопке* семантички изједначене са сингуларним ликом *џојка* (Митровић, 1992: 435), у Нишу је само *џопка* (Јовановић, 2004: 679). Лексемска јединица *џопке* покрива читаву јужноморавску територију и типичан је дијалектизам који се развио у условима балканских језичких веза, али се потпуно осамосталио и у дијалекатском лексичком систему фигурира као аутохтонитони елемент.

Најразуђенија употреба назива за одело примећује се у призренско-тимочким говорима на Косову, за које је карактеристична паралелна употреба домаће речи и позајмљенице. Поред јаког оријенталног утицаја, лексички систем ових говора развијао се и под утицајем суседног албанског језика. Вишевековни боравак Турака и суживот са Албанцима умногоме је обликовао лексикон призренско-јужноморавског поддијалекта и парадигму структуралне организације лексичких јединица. Турцизми су фреквентнији у домену именовања појединачних одевних предмета, а хипероним *одело* номинује се, осим словенским једнокоренским лексемама *обукло* и *обука*, албанизмима *теше* и *пљачке* и позајмљеницом из турког *руба*. У околини Призрена, Урошевца и Липљана преовладава реч албанског порекла *теше* (алб. *tesha, teshë*), која је апсолутни синоним домаћој *обукло* на читавој територији косовско-метохијског ареала (Елезовић II: 318; Букумирић, 2012: 604). У овом случају остварује се потпуна лексичко-семантичка интерференција.

Српски говори у Румунији (Крашовани, Свиница) усвојили су германизам *џола*, *џоле* као ознаку за појам одеће. Апстрактум потиче од немачке речи за цариника *zöllner > colner* (Skok I: 271). Семантичка веза успоставља се на релацији роба – одећа.

Преко назива за *odelo* покушали смо да укажемо на неминовност међусобног утицаја суседних језика и говора, као и на чињеницу да прихватањем одређеног културног садржаја из друге културе у језик примаоца улази читав лексички слој који га прати. Културна и језичка интерференција у највећој мери се остварују у пограничним подручјима, што је случај и са дијалекатском интерференцијом, која је најизразитија на граници два говорна типа. Миграцијама становништва, као и социјално-културном условљеношћу, поједине лексеме се преносе из једних говорних зона у друге, па се тако шире читавим језичким простором, интегришу се у лексички фонд језика и осећају се као домаће.

Укрштање народа и култура резултира укрштањем и мешањем језичких елемената, које се не испољава само на лексичком нивоу, већ на свим плановима језичке структуре. Језик чува и презентује трагове сложених културно-историјских и социјално-антрополошких контаката на српском језичком подручју, и шире, на простору Балкана.

Трудили смо се да овим радом, између осталог, покажемо узајамну везу између дијалектологије и контактне лингвистике, јер се обе лингвистичке гране баве појавама индукованим језичким додирима. Један од важних задатака дијалектологије је проучавање малих етно-језичких заједница на српском језичком простору, као и српских говора ван граница Србије. Истраживања говора мањина од посебног су значаја за контактну лингвистику. За дијалектолошка истраживања значајна је интерференција са генетски сродним језицима, али и са несловенским језицима (пре свега албанским, турским, румунским и мађарским), а сагледавање језичких појава у светлу таквих интерференција отворило би нове путеве овој науци о језику и свакако проширило досадашња сазнања.

Литература

- Багана, Хапилина (2010). Ж. Багана, Е. В. Хапилина, *Контактная лингвистика: взаимодействие языков и билингвизм: монография*, Флинта, Наука.
- Динић, Ј. (2008). *Тимочки дијалекатски речник*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Живковић, Н. (1987). *Речник пиротског говора*, Пирот.
- Жугић, Р. (2005). *Речник говора јабланичког краја*, СДЗБ ЛП, Београд.
- Златановић, М. (1998). *Речник говора јужне Србије*, Врање.
- Златановић, М (2011). *Речник говора југа Србије*, Врање.
- Јовановић, В. (2004). *Речник села Каменице код Ниша*, СДЗБ, LI, Београд.
- Марковић, М. (1986). *Речник народног говора у Црној Реци*, СДЗБ XXXII, Београд.
- Митровић, Б. (1984). *Речник лесковачког говора*, Лесковац.

- (РСАНУ) *Речник српскохрватског књижевног и народног језика, I–XVII*, САНУ–ИСЈ, 1959–2006.
- (РМС) *Речник српскохрватског књижевног језика, I–VI*, Матица српска, Нови Сад, 1967–1976.
- Стојановић, Р. (2010). *Црнотравски речник*, СДЗБ LVII, Београд.
- Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu*. Zagreb: Školska knjiga, JAZU.
- Flora, R. (Ur.) (1969). *Rumunsko-srpskohrvatski rečnik*, Panciova.
- Skok, P. (1971). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, I*. Zagreb: JAZU.
- Skok, P. (1972). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, II*. Zagreb: JAZU.
- Skok, P. (1973). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, III*. Zagreb: JAZU.
- Škaljić, A. (1989). *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.
- Zaječaranović, G. (2003). *Rumunsko-srpski i srpsko-rumunski rečnik*, Zaječar.
- Божовић, М. (2009). Неке заједничке појаве у српском, албанском и турском језику на
- Косову и Метохији, *ГСЈ*, 9, 37–46.
- Вучковић, М. (2009). Савремена дијалектолошка истраживања у српској лингвистици и проблематика језика у контакту, *Јужнословенски филолог*, 65, 405–423.
- Ивић, П. (2002). Балкански језички савез и лингвистичка географија, *ЗбМСФЛ XLV/12*, 2002, 7–12.
- Марковић, Ј. (2004). Народни називи за ткану сукњу, *Дијалектолошка истраживања I*, Филозофски факултет Ниш, 35–45.
- Милорадовић, С. (2005). Дијалектолошка и етнолингвистичка истраживања српске мањине, *Положај и идентитет српске мањине у југоисточној и централној Европи*, Београд, 299–314.
- Пецо, А. (1987). Језички контакти и језички системи, *Јужнословенски филолог*, XLIII, 1987, 57–64.
- Радан, М. (2007). Утицај страних и савременог српског / хрватског језика на крашевске говоре, *Српски језик и друштвена кретања*, Крагујевац, 251–262.
- Реметић, С. (2004). Српски народни говори Косова и Метохије у светлу међузичке и међудијалекатске интерференције, *ЈФ*, LX, 113–123.
- Захватаева (2010): К. С. Захватаева, *Языковые контакты: базовые понятия и их стратификация*, Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. № 126 , 165-170.
- Научная библиотека КиберЛенинка: <http://cyberleninka.ru/article/n/yazykovye-kontakty-bazovye-ponyatiya-i-ih-stratifikatsiya#ixzz31Bqh2UxG>
- Пазова (2013), Л. К. Пазова, *Языковая интерференция в условиях абазинско-русского двуязычия (на материале словосочетаний)*, Вестник адыгейского государственного университета. серия 2: филология и искусствоведение, № 2 (121), 1-8. Научная библиотека КиберЛенинка: <http://cyberleninka>.

ru/article/n/yazykovaya-interferentsiya-v-usloviyah-abazinsko-russkogo-dvuyazychiya-na-materiale-slovosochetaniy#ixzz3IBupJIEA

Милосављевић (2014), Т. Милосављевић, *Називи за сукњу и кецељу у контексту контактне лингвистике*, Contexts, Zbornik radova sa prvog međunarodnog interdisciplinarnog skupa mladih naučnika društvenih i humanističkih nauka *Konteksti* održanog 1. decembra 2012. g. u Novom Sadu. <http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/dodatak/2konteksti-1-3.pdf>

Дигитален речник на македонскиот јазик, www.makedonski.info

Dictionare ale limbii române, <http://dexonline.ro/>

Речник на българския език, rechnik.chitanka.info.

Димитрије Чемериќић, *Збирка речи из Призрена*, Институт за српски језик САНУ.

Упутник за Први том Српског дијалектолошког атласа, Институт за српски језик САНУ.

Tanja Milosavljević

DIFFERENT TERMS USED TO DENOTE SUIT IN THE CONTEXT OF CONTACT LINGUISTICS

Summary

As an example of linguistic interference, which comes as the result of centuries of cultural contact between the Serbian people and their surrounding South-Slavic and neighboring non-Slavic peoples and contact with the Oriental culture via the Turks, we will present different terms used to denote a *suit* in the dialects of the Prizren-Timok region. Lexemes used to denote suit have been extracted from the questionnaire for the lexical volume of the *Serbian Dialectological Atlas* (*Srpski dijalektološki atlas*). The etymology of the terms for a suit (*одело, облекло, дреје, аљине, теше, пљачке, џопке, цоле, роба*) indicate that the dominance of borrowed words from the Turkish and Albanian languages in the Kosovo. Lexemes of Slavic origin are also used south-east parts of the Serbian region can also be found in other languages of the Balkans (Romanian for example), so that the interference is two-way.

The aim of the paper is to track the aforementioned lexemes in certain locations of the Prizren-Timok region on the basis of data collected for the first volume of the *Serbian Dialectological Atlas*, by comparing them with the state of dictionaries outlining these dialects, as well as gaining insight into the mutual influence of neighboring languages and dialects on the basis an etymological and lingual-geographical analysis.

